

REMISSVAR ARBETSRÄTTEN UNDER KRIG OCH KRIGSFARA (SOU 2023:79)

Saco-S avger härmed remissvar på denna utredning.

Saco-S är en förhandlingsorganisation som samlar drygt 90 000 medlemmar inom det statliga avtalsområdet fördelade på 18 olika förbund inom Saco. Våra kollektivavtal täcker de statliga myndigheterna under regeringen samt ett antal andra arbetsgivare som valt att vara medlemmar i Arbetsgivarverket. Vi fokuserar därför i vårt remissvar på frågor som särskilt berör vårt avtalsområde och särskilt på sådana frågor som påverkas av den särlagstiftning som gäller vid statliga myndigheter.

Inledningsvis välkomnar vi att utredningen anser att de flesta frågor som rör arbetsrätten och anställningsvillkor även under krig och krigsfara ska hanteras av parterna. Vi anser att den svenska modellen så långt möjligt ska upprätthållas även i den situationen. Parterna på statlig sektor har redan träffat en överenskommelse om att se över relevanta avtal när ny lagstiftning är på plats.

Med det sagt finns det några områden där vi bedömer att det är svårare eller rent av omöjligt att inom staten, och särskilt inte vid myndigheterna, hitta lösningar i kollektivavtal då det i vissa fall ytterst handlar om avsteg från grundlagen.

Ledigheter

Utöver de ledighetslagar som gäller generellt på arbetsmarknaden finns inom staten också bestämmelser om ledigheter i särskild författning. Vi tänker här på tjänstledighetsförordningen som anger när ledighet kan, bör eller ska beviljas. Saco-S anser att det här kan behövas förtydliganden kring hur dessa bestämmelser ska tillämpas under krig och krigsfara både vad avser hur ledigheter beviljas och eventuellt avslutas om de redan beviljats. Samtidigt noterar vi att parterna inom Affärsverksavtalets område redan överfört dessa bestämmelser till kollektivavtal vilket kan vara en lösning på frågan på vad som ska gälla på detta område om parterna kan enas.

Information om lediga anställningar med mera

En grundläggande princip inom staten är att anställningar vid myndigheterna ska tillsättas utifrån skicklighet och förtjänst och där skickligheten ska väga tyngst. För att

upprätthålla detta krävs bland annat att information om lediga anställningar kommer alla intresserade till del. Bestämmelser kring detta finns bland annat i anställningsförordningen. Utöver detta kan anställningsbeslut inom staten överklagas av sökande som inte fick anställningen. Dessa bestämmelser är viktiga både för tilliten till den statliga verksamheten och för att de som är mest lämpliga för en anställning ska få den. Under krig och krigsfara kan det i vissa fall vara svårt att upprätthålla dessa principer och det kan också finnas behov av att snabbt anställa någon i en verksamhet. Det kan därför behöva utredas om särskilda regler kan behöva gälla i vissa fall under krig och krigsfara.

Övergångsrestriktioner och säkerhetsprövning

Allt fler befattningar säkerhetsklassas inom staten även i fredstid. Under krig och krigsfara kan det bli än mer aktuellt. Idag sker säkerhetsklassning separat hos varje arbetsgivare vilket kan ställa till problem om någon behöver lånas ut till annan myndighet eller byta arbete/arbetsuppgifter. Här bör det övervägas om det går att införa en generell säkerhetsklassning som kan gälla hos mer än en statlig arbetsgivare. Detta är aktuellt även i fredstid.

Det finns förslag på övergångsrestriktioner när offentliganställda går över till en privat arbetsgivare. Om detta regelverk införs behöver man utreda konsekvenserna under krig och krigsfara om någon behöver göra en sådan övergång för att upprätthålla produktionen.

Särskilda befattningar

Inom staten finns särskilda anställningar avsedda för innehavarens egen utbildning eller meritering, exempelvis för doktorander och notarier. Sådana anställningar är tidsbegränsade, men de kan förlängas av olika skäl om det behövs för att fullgöra utbildningen/meriteringen. Detta regleras i förordningar. Det kan här behöva utredas vad som ska gälla under krig och krigsfara.

Skydd för anställning vid totalförsvarsplikt

För att stärka anställningsskyddet för totalförsvarspliktiga som återvänder till ordinarie anställning ser Saco-S att anställningsskyddet bör utformas på liknande sätt som gäller för föräldralediga enligt 11 § anställningsskyddslagen. Det innebär att uppsägningstiden börjar löpa först när arbetstagaren helt eller delvis återupptar, eller skulle ha återupptagit, sitt arbete.

Anpassningar i förtroendemannalagen

Utredningens förslag till anpassningar av medbestämmandelagen innebär att ett större ansvar läggs på lokala parter att förhandla fram situationsanpassade lösningar och hantera tvister. I händelse av krig, krigsfara och extraordinära förhållanden kommer de lokalt förtroendevalda att ha en viktig roll i att företräda medlemmarnas intressen och samverka med arbetsgivaren för anpassning av arbetsförhållanden och arbetsvillkor. Rätten till ledighet för att utföra det fackliga uppdraget är avgörande för att detta ska vara möjligt för den lokala arbetstagarorganisationen.

Utredningens förslag att arbetsgivaren ska ges rätt att verkställa beslut gällande förtroendemans arbetsförhållanden eller arbetsvillkor utan föregående överläggning med berörd arbetstagarorganisation ser vi som ett hinder för en fungerande lokal partssamverkan. Av samma skäl hindrar förslaget att kunna vägra förtroendeman ledighet en fungerande partssamverkan under krig, krigsfara eller extraordinära förhållanden.

Pension

Saco-S utgår från att pensionsbestämmelser i lag och kollektivavtal fortsatt kommer att gälla. Den som är krigsplacerad kan dock inte säga upp sig från sin anställning. Här kan det behöva klargöras vad som gäller för den som uppnått viss ålder och om det då kommer att vara möjligt att lämna sin anställning med pension och i så fall i vilka fall detta ska vara möjligt eller omöjligt.

Anna Steen

Ordförande Saco-S